

А. Ю. Семенюк

Житомирський державний університет
імені І. Франка

Науковий керівник:
к.ф.н., доц. Андрущенко О. Ю.

ДОСЛІДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ РЕЧЕННЯ З ПРИСЛІВНИКОМ ONLY В РАННЬОНОВОАНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

У статті досліджуються особливості функціонування прислівника *only* в ранньонОВОАНГЛІЙСЬКІЙ мові та його вплив на порядок слів у реченнях в означений період на матеріалі корпусу BYU [3].

Ключові слова: ранньонОВОАНГЛІЙСЬКА мова, прислівник *only*, порядок слів, корпус BYU.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку лінгвістичної науки характеризується підвищенням інтересом до аналізу порядку слів у різні історичні періоди розвитку англійської мови, а саме в ранньонОВОАНГЛІЙСЬКИЙ період.

Мета: простежити вплив прислівника *only* на порядку слів у реченнях в ранньонОВОАНГЛІЙСЬКІЙ мові.

Предмет: особливості використання прислівника *only* у ранньонОВОАНГЛІЙСЬКІЙ мові.

Матеріалом дослідження слугує корпус BYU [3].

Виклад основного матеріалу.

В англійській, а також українській і російській мовах прислівник може бути визначений як лексико-граматичний клас незмінних повнозначних слів, що пояснюють дієслово, прикметник, інший прислівник, а також іменник, і виступають у «синтаксичній функції якісного означення чи обставинного відношення»[1, с. 135].

А.А. Барсов у своїй граматиці [1, с. 135] вказував, що етимологічний зміст терміна «прислівник», що власне означає «придієслово», не відповідає пізнішим функціям цієї категорії, тому що прислівник відноситься не тільки до дієслів, але й до інших частин мови.

В.В. Виноградов вказує [1, с. 135], що однією з найбільш істотних хиб, характерних для більшості праць зарубіжних мовознавців щодо питання про прислівник, є розширене розуміння цієї категорії, бо до неї відносять слова інших категорій: модальні дієслова, частки, слова категорії стану і навіть префікси. Наприклад, Б.О. Ілліш поставив питання про встановлення більш чітких меж категорії прислівника в англійській мові і виступив проти включення у прислівники модальних слів, часток, префіксів, слів *yes, no* [1, с. 135]. На його думку, питання про частину мови повинно трактуватися тільки

у зв'язку з будовою тієї мови, що досліджується, з обов'язковим урахуванням основних взаємозв'язаних критеріїв, що служать для виділення частин мови.

В англійській мові є дві групи слів, що виражають ознаку. Одна з них характеризує ознаку предмета, інша – ознаку дії або якості. Поруч з семантичною відмінністю між цими групами слів існує і синтаксична відмінність, у них різна комбінаторна якість. Зокрема, можуть виникнути труднощі в розрізненні прислівників та прикметників. Слова, що характеризують ознаку предмета, сполучаються з іменниками і виступають у реченні у функції означення; слова, що характеризують ознаки дії або якості, сполучаються у реченні з дієсловами і прикметниками і виступають у реченні у функції обставин. Слова першої групи називають прикметниками, другої – прислівниками. Спільне між ними – це певна ознака чого-небудь. Основною відмінністю є те, що прислівники не відмінюються. За значенням прислівники класифікують як означальні і обставинні [1, с. 136].

Прислівник – це самостійна частина мови, яка:

- позначає ознаку дії (sing **loudly**) чи ознаку ознаки (**very** beautiful), а також обставини, за яких відбуваються події (**yesterday**);
- змінюється за ступенями порівняння;
- виконує в реченні функцію обставини;
- має характерні суфікси [2, с. 19].

Наприклад, прислівники способу дії можуть утворювати ступені порівняння: прислівники *early, fast, hard, late, near, soon* – за допомогою *-er, -est*, інші – за допомогою *more, most*. Своєрідною рисою англійської мови є існування в ній паралельно двох прислівників одного кореня: з суфіксом *-ly* і безсуфіксального, омонімічного з відповідним прикметником *late – lately; high – highly; deep – deeply*.

Творення за допомогою суфікса *-ly* є основним структурним типом прислівників способу дії, що визначається високою продуктивністю у сучасній англійській мові. Суфікси *-wards, -wise* властиві прислівникам місця або напрямку і є малопродуктивними.

Щодо походження саме *only*, його використання в якості прислівника та сполучника припадає на середньоанглійську мову [4; 5; 6]. У давньоанглійській це *aenlic, anlic* (єдиний, унікальний, одинокий), буквально «один, як», з «одного» + *lic* (подібний). Зберігає стару вимову числівника один.

У сучасній англійській мові адвербу *only* властиві декілька значень, що по-різному трактуються словниками. *Longman Dictionary of Contemporary English* [60] наводить наступні його значення:

1. Не більше ніж певна кількість або вік. *Naomi was **only** 17 when she got married.*
2. Наголошення на неважливості та несуттєвості особи або предмету: *It's an interesting job, but it's **only** temporary.*
3. Ніхто або ніщо, окрім певної окремої людини чи предмета. ***Only** the president can authorize a nuclear attack.*

4. Повідомлення, що щось відбувається або є можливим у конкретній ситуації чи місці, або з певної причини. *I ate the food, but **only** because I was starving.*

Більш загальне та абстрактне трактування знаходимо в *Cambridge Dictionaries Online* [7]: для вираження одиницності ознаки; щоб показати, що щось є ні чим іншим як конкретною особою, предметом, кількістю чи дією: *At present these televisions are **only** available in Japan. **Only** Sue and Mark bothered to turn up for meeting.*

Узагальнюючи наведені вище складові ознаки адверба *only*, можна дійти висновку, що він модифікує значення слова, обмежуючи та уточнюючи його. Виступаючи в ролі дієслівного, прикметникового, іменникового та власне адвербіального модифікатора, *only* маркує власне те слово в реченні, що знаходиться після нього. Змінюючи позицію адверба в реченні, змінюється і зміст речення [8: 109].

- (1) **Only** I saw Sushman's frock. (Only here means no one, other than me).
- (2) I saw Sushman's frock **only**. (Only here means nothing else but frock).
- (3) I saw Sushman's **only** frock. (Only here means the one frock she has).
- (4) I saw **only** Sushman's frock. (Only here means no one else's).
- (5) I **only** saw Sushman's frock. (Only here means simply saw, did not touch).

Отже, в ранньоновоанглійській мові адвербу *only* властиві декілька значень. Він вживається перш за все для вираження одиницності ознаки; щоб показати, що щось є ні чим іншим як конкретною особою, предметом, кількістю чи дією.

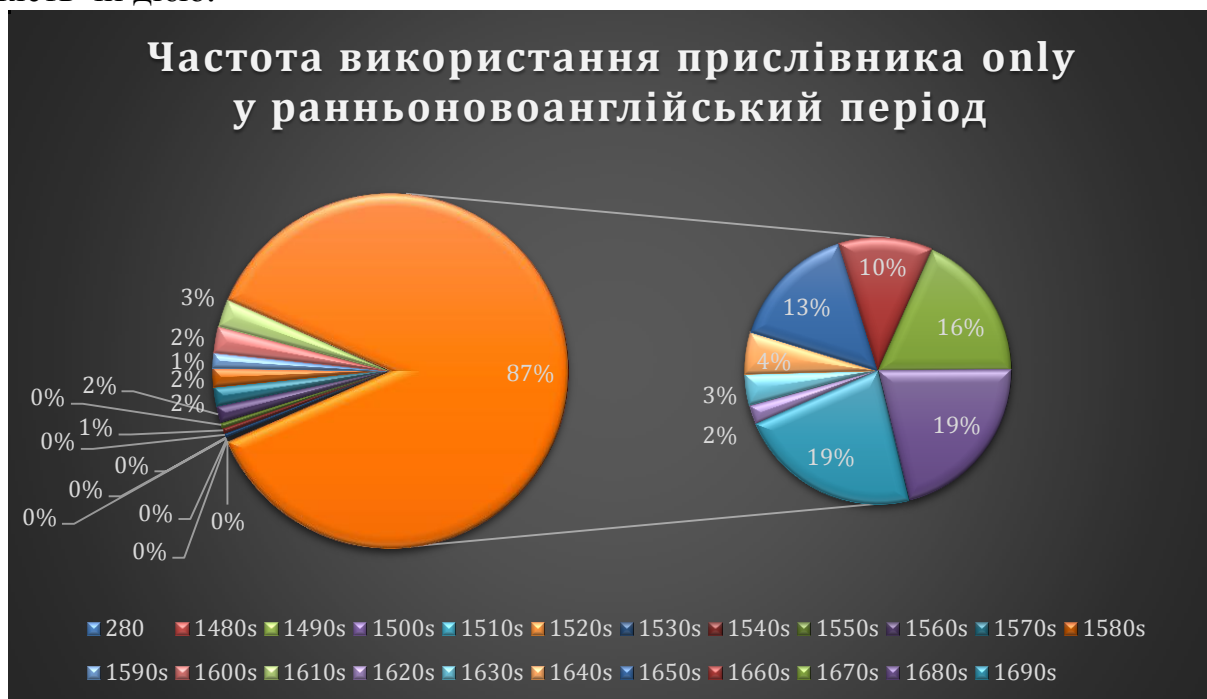

Рис. 1 Частота використання прислівника *only* у ранньоновоанглійський період.

У нашому дослідженні ми проведемо методику дослідження інформаційної структури речення в ранньоновоанглійський період. Методика

аналізу інформаційної структури полягає в наступному: із корпусу “Early English Books Online” ми виокремили 100 простих та складних розповідних речень з прислівником *only* та різним порядком слів. Отже кількість засвідчених одиниць є наступною: 1474 р. – 15 прикладів, 1477 р. – 15, 1478 р. – 20, 1480 р. – 5, 1483 р. – 5, 1484 р. – 5, 1493 р. – 26, 1490 – 9.

Речення розподіляємо на групи відповідно до порядку слів, беручи до уваги позиції суб’єкта, предиката, об’єкта, враховуючи розташування адверба *only*. Аналіз речень свідчить, що у корпусі використовувалися 22 моделі порядку слів з різною позицією *only* у цих структурах, а саме: **VOnlyO**, **OnlyOS**, **VOnlyAdM**, **VOSOnly**, **SVOnlyO**, **SVOnly**, **VOnlyOOnly**, **VSOOnly**, **SVOnlyAdM**, **SOOnly**, **SOnlyAdM**, **OnlySV**, **OOnlyV**, **SOnlyV**, **OnlyO**, **OnlyOSV**, **OOnlySV**, **SOnlyV**, **SVOnlyO**, **VOnlyS**, **AdMOnlyO**, **SOnlyO**. Напр.:

(1) Orsayd the philosopher entended to put away alle pensifnes and thoughtes / and to thynke **only** on this playe as shall be said &; appere in this book after: **VOnlyO**

(2) A marchaut / alas how kepe the prynces their promisses in thise dayes / not **only** her promisses but their othes her sealis and wrytynges &; signes of their propre **OnlyOS**

(3) The kynge ought to be soueraynly chaste / and this signefyeth a quene that is **only** on his ryght syde for hit is to be beleuyd and credible that whan the **VOnlyAdM**

(4) Yonge fowlis and birdis / for some maner of fowlis kepen them to theyr femeles **only** / as hit appereth by storkes dowues and turtils / but tho fowles that norisshith **VOSOnly**

(5) Well manerd and not curyous in nourisshynge of her children / her wysedom ought not **only** tappere in feet and werkes but also in spekyng that is to wete that she **SVOnlyO**

Нами було виокремлено наступне співвідношення моделей порядку слів з адвербом в означений період (табл.1).

Табл. 1. Моделі порядку слів з прислівником *only* ранньоновоанглійській мові

№	Тип порядку слів	%
1	VOnlyO	5%
2	OnlyOS	2%
3	VOnlyAdM	4%
4	VOSOnly	1%
5	SVOnlyO	14%

6	SVOnly	14%
7	VOnlyOOnly	1%
8	VSONly	3%
9	SVOnlyAdM	4%
10	SOOnly	3%
11	SOnlyAdM	5%
12	OnlySV	10%
13	OOnlyV	1%
14	SOnlyV	8%
15	OnlyO	5%
16	OnlyOSV	1%
17	OOnlySV	2%
18	SOnlyV	8%
19	VOnlyS	2%
20	AdMOnlyO	4%
21	SOnlyO	3%
22	VOOnly	1%

Отже, аналізуючи структуру вибраних речень з *only*, ми виокремили 22 моделі порядку слів з різною позицією *only* у цих структурах: **SVOnlyO**, **SVOnly**, **SOnlyV**, **OnlySV**, **SOnlyV**.

Стосовно суб'єкта та предиката прислівник *only* займає варіативні позиції і зустрічається у конструкціях типу: **SVOnly** (14%), **OnlySV** (10%), **SonlyV** (8%), **VSONly** (3%). Отже, прислівник *only* здатен займати досить гнучку позицію, знаходячись як перед суб'єктом та предикатом, або між ними, так і після них, займаючи кінцеву позицію. (Див. рис. 2)

Відсоткове співвідношення моделей порядку слів з прислівником *only*

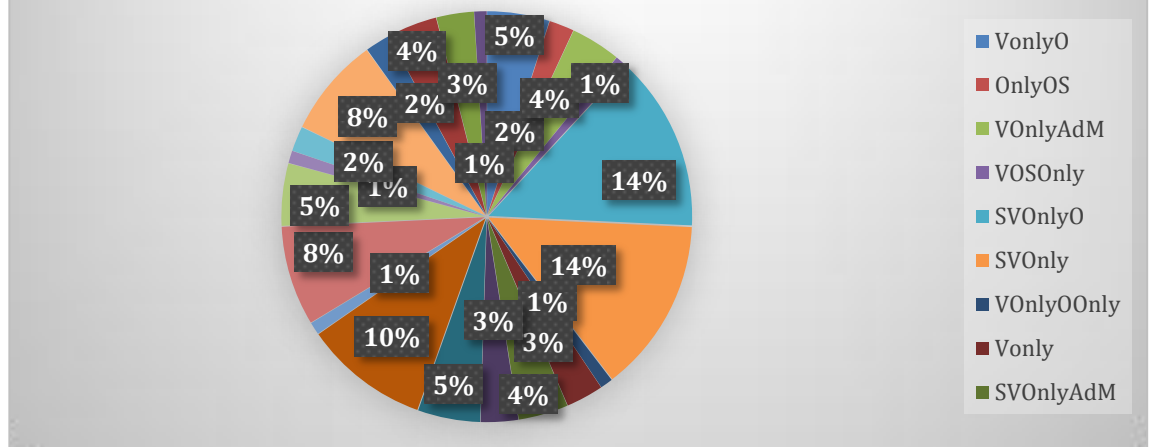

Рис. 2. Відсоткове співвідношення моделей порядку слів з прислівником *only*.

Найуживанішою в нашому дослідженні виявилася модель **SVOnlyO** (14%) та моделі **OnlySV**, **SVOnlyO**, **VonlyO**. У чотирьох з одинадцяти моделей прислівник *only* займає початкову позицію відносно суб'єкта та предиката. Першою моделлю цього типу є **OnlySV** (10%).

Висновки. У ході дослідження було встановлено, що прислівник є класом слів, що виокремився в усіх індоєвропейських мовах і є однією з чотирьох основних частин мови, що характеризується відсутністю системи словозміни, синтаксичним вживанням у функції обставини, дієслівного, прикметникового, іменникового, власне адverbіального модифікатора або детермінанта.

У результаті аналізу ІС випадки вживання конструкцій з *only* було виділено 22 моделі порядку слів з різною позицією *only*.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бражников Г. Ф. Граматика сучасної англійської мови. Теоретичний курс. Морфологія / Г. Ф. Бражников. – Київ: Радянська школа, 1960. – 184 с.
2. Мясоєдова С. В. Англійська мова. Граматичний довідник для студентів юридичних вищих навчальних закладів / С. В. Мясоєдова. – Харків: Право, 2005. – 72 с.
3. BYU C. Early English Books Online [Електронний ресурс] / Corpora BYU – Режим доступу до ресурсу: <https://corpus.byu.edu/eebo/>.
4. Andrushenko O. Information-structural impact on adverbial *only* evolution in the Middle English language // Science and Education in a New Dimension. Philology, V5 (29). – Issue 116. – Budapest, 2017. – P.10-15.
5. Andrushenko O. Exclusive Adverbials in Middle English // Proceedings of the International Scientific Conference “Topical Issues of Science and Education”, July 17, 2017. – Vol.2. – Warsaw: R.s. Global S.z.O.O., 2017. – P. 5-13.
6. Andrushenko O. Middle English Exclusives and Word Order Change // Linguistics Beyond and Within. Mind, Language, Society: Towards a Unified Theory of Language Structure and Use, October 2017. – Lublin, John Paul II Catholic University of Lublin, 2017. – P.13-14.
7. Breul C. Comparative and Contrastive Studies of Information Structure / Carsten Breul, Edward Göbbel. – Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2010. – 306 p.
8. Gupta S. English Grammar: The Easier Way / Shabnam Gupta. – New Delhi: Lotus Press, 2006. – 325 p.

